

อธิบายเรื่องเครื่องมโหรีปี่พาทย์
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาตำราวงราชานุภาพ
ทรงพระนิพนธ์

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

พระยาวิสูตรกรมศิลปประสิทธิ
(น้อย ศิลป์)

ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส
วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๔๙๙

คำนำ

นายเนน คีลปี ได้มาแจ้งความจำนงแก่เจ้าหน้าที่ ณ หอสมุด
แห่งชาติ ขออนุญาตจัดพิมพ์หนังสือเรื่อง ตำนานเครื่องมโหรี
ปัทมย ซึ่งเขียนพระนิพนธ์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรม
พระยาดำรงราชานุภาพ เพื่อแจกในงานพระราชทานเพลิงศพ มหา
เสวกโท พระยาวิเศษกรรมคีตปรีดิ์ประสูติ ผู้เป็นบิดา กำหนดงานใน
วันที่ ๓๒ พฤศจิกายน ศก น ณ เมรุวัดสุทธาวาส วัดเทพศิรินทราวาส
หนังสือเรื่อง ตำนานเครื่องมโหรีปัทมยนี้ สมเด็จพระยา
ดำรงราชานุภาพได้ทรงนิพนธ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ ได้มีชาวต่าง
ประเทศขออนุญาตนำไปแปลพิมพ์เป็นภาษาฝรั่งเศสที่ไซ่ง่อน และภาษา
ดชทกรุงเฮก เมื่อทรงเห็นความนิยมมากตลอดจนถึงชาวต่างประเทศ
จึงทรงชำระเรื่องและทำรูปให้บริบูรณ์ขึ้น และให้แปลเป็นภาษาอังกฤษ
ได้จัดพิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ คุณหญิงมโหรีปัทมยนิชิตา
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ และต่อมาได้มีผู้ขออนุญาตพิมพ์เฉพาะภาษาไทยอีก
หลายครั้ง

การที่เจ้าภาพได้ให้จัดพิมพ์หนังสือนี้สำหรับแจกในงาน พระราช
ทานเพลิงศพ พระยาวิเศษกรรมคีตปรีดิ์ประสูติ ในครั้งนี้ นับว่าเป็น
การเหมาะสมยิ่ง เพราะท่านผู้นอกจากจะเป็นบุคคลสำคัญในงาน
สถาปัตยกรรมและการก่อสร้างแล้ว ยังเป็นบุคคลสำคัญในด้านการ
มหรสพอีกด้วย ท่านได้มีความสนใจและมีความสามารถในการตั้งคิด
ไทยเป็นอันมาก จะเห็นได้จากที่ในสมัยรัชการที่ ๖ ท่านได้รับตำแหน่ง

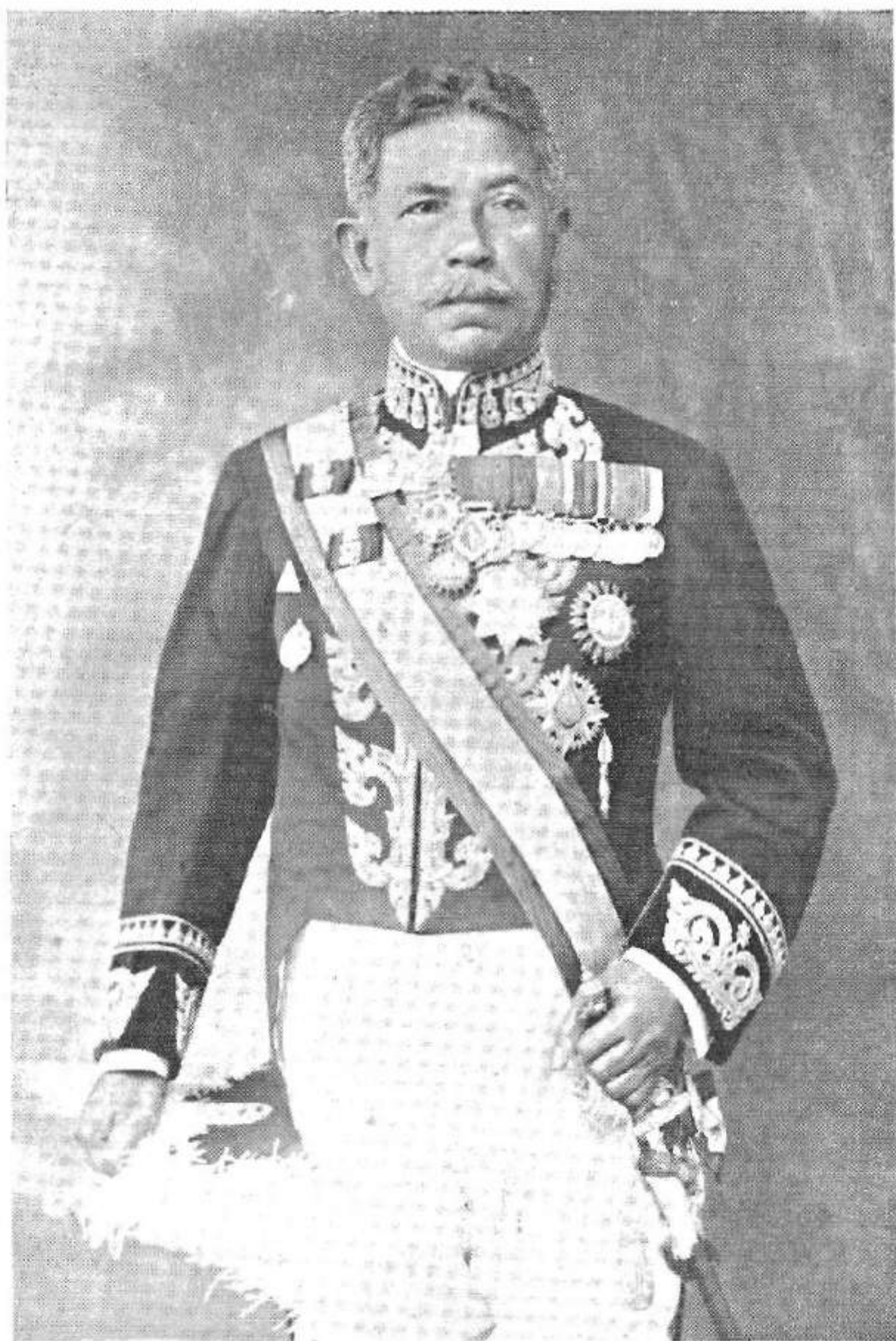
ผู้ควบคุมกรมมหรสพ
กรมโยธามหาดเล็กด้วย

ในขณะเดียวกับที่ดำรงตำแหน่งจางวาง

กรมศิลปากร ขออนุโมทนา ในกุศล บุญราศีทักษิณา นุปทาน
ซึ่งเจ้าภาพได้บำเพ็ญเป็นปีติคุณฐานธรรม และได้ให้พิมพ์หนังสือ
นเผยแพร่เบเนกศลวิทายาทาน ขออำนาจกุศลทั้งปวงและส่วนทานมัย
บุญกริยาวัตถุในครั้งน จงเป็นผลบังจายอำนาจอิฐวิบุตมบุญผลแด่
พระยาวิศุกรรมศิลป์ประสิทธิ์ชฎวรายชนม์ ตามควรแก่ศิวสัยในสัมปราย
ภพจงทุกประการเทอญ.

นายชนิต อยู่โพธิ์
(อธิบดีกรมศิลปากร)

พระยาวิสุกรรมศิลปประสิทธิ์

ชาติ ๒๔๐๖

มรณะ ๒๔๕๕

ประวัติ

ของ

มหาเสวกโท พระยาวิศุกรรมศิลป์ประสิทธิ์ (น้อยศิลป์)

พระยาวิศุกรรมศิลป์ประสิทธิ์ เกิดที่บ้านตำบลบางขุนศรี
อำเภอบางกอกน้อย จังหวัดธนบุรี เมื่อเดือนมกราคม พุทธศักราช
๒๔๐๖ เป็นบุตรนายด้ตท นางด้ต มพของบิดามารดาเดียวกันรวม
๗ คน เรียงตามลำดับดังนี้ :-

๑. นายน้อย
๒. นายน้อย
๓. เผือก
๔. พดอย
๕. นายพื่อน (ภายหลังเป็น มหาเสวกตรี พระยาราไชยศิริ-
ยาธิบดี ถึงอนิจกรรมเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓)
๖. นายโต
๗. เป้า

พระยาวิศุกรรมศิลป์ประสิทธิ์ ได้ศึกษาเล่าเรียนอยู่กับพระ
อาจารย์วัดอมรินทาราม (วัดบางว่า) จนอายุได้ ๑๕ ปี จึงข้ามฟาก

มาอยู่ในบ้าน ม.ร.ว. เย็น อิศรเสนา (ท่านเจ้าพระยาวรพงศ์พิพัฒน์)
ทถนนพระอาทิตย์

พระยาวิศุกรรมศิลป์ประดัดทชเรมเขารบราชการ เมื่อ พ.ศ.
๒๔๒๑ มีตำแหน่งหน้าที่อยู่ในกรมช่างท ได้รับพระราชทานเงินเดือนๆ ละ
๕ บาท ครนอายุครบบวชก็ได้บวชเรียนตามประเพณี กรมช่างทสมัย
นั้นหมกรช่างรวมอยู่ด้วย พระยาวิศุกรรมฯ มีโอกาสได้รู้เห็นและ
ฝึกฝนตนเองทางการช่างอยู่เต็มอ ประกอบกับมณฑลยรกรการช่างและ
งานศิลป์ ใน ๕ ปีต่อมาคือ พ.ศ. ๒๔๒๖ ผู้บังคับบัญชาเห็นความ
สามารถและความตั้งใจ จึงได้เลื่อนตำแหน่งขึ้นเป็นหัวหน้าเด็กชา
กรมช่างท ขณะเดียวกันก็ได้ถวายตัวเป็นศิษย์ของท่านป่ง ฝึกหัด
การช่าง เฉพาะอย่างยงช่างกลึง ทวงของพระองค์ท่านตำบลถนน
วรจักร

ระยะการซ่อมแซมปรับปรุงพระที่นั่งและตำหนักต่าง ๆ ใน
พระราชฐานในความอำนวยการของเจ้าพระยาวรพงศ์พิพัฒน์ แต่ครั้ง
ยังเป็นหลวงราชตรูณรักษ์ หัวหน้ากรมช่างท ได้เริ่มและมมากชน
พระยาวิศุกรรมศิลป์ประดัดท ได้มีโอกาสร่วมปฏิบัติงานเหล่านี้จริงจึง
มีความรู้ความชำนาญจนขึ้นเป็นลำดับ และเป็นที่รู้จักมกคนกวางขวาง
ในพระราชสำนักจนได้รับพระราชทานเงินเดือนตำแหน่งยศ บรรดาศักดิ์
และเครื่องราชอิสริยาภรณ์เป็นลำดับมา

ครนเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๘ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มารับ
ราชการในพระองค์สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช (พระบาทสมเด็จพระ

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖) ในตำแหน่งโยธาวิง งานในด้าน
การก่อสร้างทพระยาวิศกรรมศิลป์ประสิทธิ์ ซึ่งขณะนั้นยังเป็นหลวง
พทกษมาณพ ต้องรับผิดชอบโดยตรงก็ได้เริ่มขึ้น โดยได้รับมอบหมาย
ให้อำนวยการตกแต่งปรับปรุง และสร้างเสริมพระราชวังสราญรมย์
(เคยจนเป็นทตงกระทรวงการต่างประเทศ) ส่วนสราญรมย์ และ
พระตำหนักปารสัถวัน

ขณะเดียวกัน พระยาวิศกรรมศิลป์ประสิทธิ์ ซึ่งมีความ
สนใจและม่นัสยชอบการตั้งคตไทย โดยได้ศึกษาจากสำนักท่านระดับ
ทวงปากคตองคตาด สมนยตงแต่อยู่กรมช่างทกได้โอกาสรวบรวม
สละมหนักคตกรและเด็ก ๆ มาฝึกหัดรวมวงโดยมีครูแปลก (ภายหลัง
เป็นพระยาประสาณคตริยคัพท) เป็นครู สถานทนนไชบ้านสวนคตวโน
คตอกโกแฉ่ ถนนพระสุมเรู อำเภอพระนคร คตอดจนได้ตั้งโรงงาน
ชนโนบ้านน จดการสร้างเครื่องคตกรปพาทยทขงมเบนประจกษอยู่โน
บคตทกองการตั้งคต กรมศิลป์กร กคอ เครื่องพณพาทยประคตบงา
และประคตบมุกชุด ม.ว. และเครื่องสายชุดงา

เมื่อพระบาทสมเดจพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จเถดถึงถวดย-
ราชสมบคตโนปลายปี พ.ศ. ๒๔๕๓ แลว ก็ได้โปรดเกล้าฯ ให้อำนวยการ
สร้างพระราชวังสนามจันทร์จังหวัดนครปฐม (ปัจจุบันเป็นทตง
ศาลากลางจังหวัดนครปฐม) ควบคู่ไปกับการบูรณะปฏิสังขรณ์องค์
พระปฐมเจดยชงขารุดทรุดโทรม และก่อสร้างเพิ่มเติมภายในบริเวณ
หลายอย่างด้วยกัน นอกจากนก็ได้ให้อำนวยการก่อสร้างซ่อมแซมอาคาร

ใหญ่ ๆ อีกมาก เช่น พระที่นั่งจักรวรรดิไพฑูริย์ โรงเรียนมหาดเล็ก
หลวง (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนวชิราวุธ) พระราชวังพญาไท
ซึ่งบัดนี้เป็นที่ตั้งโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า หาดเจ้าสำราญ และ
มฤคทายวัน อันเป็นที่ประทับชายทะเลในฤดูร้อนของพระบาทสมเด็จพระ
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชวังบางปะอิน โรงโขนหลวงมัสกวัน
และวังจันทร์ (ปัจจุบันเป็นที่ตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูประถมและกระทรวง
ศึกษาธิการ) เป็นต้น อนึ่ง วังจันทร์นโหนดมัยทพระยาวิศุกรรมศิลป์
ประสิทธิ์ควบคุมกรมมหรสพ ได้เป็นทตงกรมมหรสพด้วย

ในด้านกรมมหรสพ มีปรากฏในตำนานโขนหลวงเกี่ยวกับ
พระยาวิศุกรรมศิลป์ประสิทธิ์ ความว่า โปรดเกล้าฯ ให้หลวงสิทธิ
นายเวร (น้อย ศิลป์) ข้าหลวงเดิม เป็นผู้ควบคุมกรมมหรสพ และ
ให้รับโอนกรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการมหรสพมาขึ้นกับกรมมหรสพ โดย
ปรากฏในหนังสือถึงเจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ เมื่อต้น พ.ศ. ๒๔๕๔
ว่า เห็นว่าราชการในส่วนกรมโขนและพิณพาทย์มหาดเล็ก ซึ่งอยู่ใน
ปกครองของเจ้าพระยาเทเวศร์ควรยกไปอยู่ในกรมมหรสพ ซึ่งให้
หลวงสิทธินายเวร (น้อย ศิลป์) เป็นผู้ควบคุม ด้วยเหตุที่คิดเห็นดังนี้
จึงได้สั่งให้หลวงสิทธินายเวร (น้อย ศิลป์) เตรียมการที่จะรับราชการ
ในกรมโขนและพิณพาทย์มารวมอยู่ในกรมมหรสพ

ส่วนครูโขน ๓ คน คือ ชูกระบ้าภาษา ชูหนักานุรักษ์ ชู
พ่านกนัจนกร ก็โปรดเกล้าฯ ให้โอนมาด้วย ในด้านพิณพาทย์เครื่อง
สาย ให้โอนขุนประสาธดุริยศัพท์ (ครูแปดก) มา

ภายหลังที่ได้โอนกรมโขนและพิณพาทย์ มาขึ้นอยู่กับกรม
 มหรสพแล้ว ก็ได้โปรดเกล้าฯ ให้เลื่อนบรรดาศักดิ์จากหลวงดีทิ
 นายเวรเป็นพระยาวชิรกรรมคัลปประดัตถ์ เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม
 พ.ศ. ๒๔๕๔ และรับพระราชทานยศเป็นจางวางตรี ตำแหน่งจางวาง
 กรมโยชามหาดเล็กและควบคุมกรมมหรสพด้วย การโอนกรมโขน
 และพิณพาทย์นั้น มีบัญชีตั้งของเครื่องใช้ทุกอย่าง เช่น เครื่องปี่พาทย์
 เครื่องโขน ละคร ตลอดจนฉัตรหน้าใหญ่ โดยให้ท่านเจ้าพระยาเทเวศร์ฯ
 ด้ราคาตั้งของนั้นๆเอง แล้วโปรดเกล้าฯ ชดใช้เงินให้เป็นการตอบแทน
 พระยาวชิรกรรมคัลปประดัตถ์ ได้รับราชการมาจนได้เลื่อน
 ตำแหน่งหน้าท อำนวยการสั่งงานและทำงานได้ด้วยดีเป็นที่พอพระราช
 ฤทัยสืบพระราชอัชฌาศัยในองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตลอด
 อายุราชการ ๔๘ ปีในพระราชสำนัก พระยาวชิรกรรมคัลปประดัตถ์
 ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความจงรักภักดี มีความอดทนอดทน ได้รับพระ
 มหากรรณาชคุณตั้งปรากฏจากตำแหน่งราชการ ยศ บรรดาศักดิ์ เครื่อง
 ราชอิสริยาภรณ์ และของส่วนพระองค์ที่โปรดเกล้าฯ พระราชทาน

ตำแหน่ง

พ.ศ. ๒๔๒๓	เด็กชา กรมชาวท
" ๒๔๒๖	หัวหน้าเด็กชา กรมชาวท
๒๔๓๕	มหาดเล็ก กรมมหาดเล็ก
๒๔๕๓	นายเวร กรมมหาดเล็ก

- พ.ศ. ๒๔๕๔ จางวางกรมโยชามหาดเล็ก และควบคุมกรม
มหรดพ
- ๒๔๕๗ อธิบดีอำนวยการโยชามหาดเล็ก กรมศิลปากร องค-
มนตรี ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ
- ๒๔๖๗ องคมนตรี ในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ

ยศ

- พ.ศ. ๒๔๓๕ มหาดเล็กพิเศษ
- ๒๔๓๖ รองหมื่นแพร
- ๒๔๔๒ หมื่นแพร
- ๒๔๕๓ รองท้าวหมื่น
- ๒๔๕๔ จางวางตรี
- ๒๔๕๗ มหาเสวกโท

บรรดาศักดิ์

- พ.ศ. ๒๔๓๖ ขุนพททกษมานพ
- ๒๔๔๓ หลวงพททกษมานพ
- ๒๔๕๓ หลวงดัตถธนายเวร
- ๒๔๕๔ พระยาวชิรปราการมศักดิ์ประดัตถ

เครื่องราชอิสริยาภรณ์และของส่วนพระองค์

- พ.ศ. ๒๔๓๖ เหรียญรัชฎาภิเศก ตรามงกุฎสยามชั้นที่ ๕
วิจิตรราภรณ์

- พ.ศ. ๒๔๔๐ เหยียบญัประพาสยุโรปเงิน
 เหยียบญัราชรุจิยาภาไหล่ทอง (รัชกาลที่ ๕)
 ๒๔๔๓ ตราข้างเผือกชนท ๕ ทพยาภรณ์
 ๒๔๔๖ เหยียบญัทวธาภิเชกเงิน
 ๒๔๕๐ เหยียบญัรัชมงคตเงิน
 เหมออกษรพระนาม ม.ว. ชนท ๑ ประดับเพชร
 ๒๔๕๑ เหยียบญัรัชมงคตภิเชกเงิน
 ๒๔๕๒ ตรามงกฏ์ยามชนท ๕ ภัทราภรณ์
 ๒๔๕๓ เหยียบญัรัตนภรณ์ชนท ๓
 เหมพระบรมนามาภิธิย จ.ป.ร. ชนท ๒
 พ.ศ. ๒๔๕๔ เหมชาหดวงเดิม
 เหยียบญัราชรุจิยาภาไหล่ทอง (รัชกาลที่ ๖)
 ตราฉริมาตา
 ตรามงกฏ์ยามชนท ๓ มณฑนาภรณ์
 ไต่ทอง กาทอง
 ๒๔๕๕ ตรารัตนวราภรณ์
 เหมพระบรมนามาภิธิย จ.ป.ร. ชนท ๑
 ประดับเพชร
 พานทอง
 ตราข้างเผือกชนท ๓ ณีภาภรณ์
 ๒๔๕๖ ตราข้างเผือกชนท ๒ จุตวราภรณ์

ช

พ.ศ. ๒๔๕๖

เสมาทองดงยามอักษรพระนาม ม.จ.

ธำนาปกาศึกษาพิเศษพดงยา มอกษรพระบรม

นามาภิชย จ.ป.ร. คุมเสื่อทองคำมอกษร

พระบรมนามาภิชย จ.ป.ร. ดงยา

คุมเสื่อทองคำตราเพชรราชกุมพระเกษว

๒๔๕๗

ชองบุหรเงนมอกษรพระนาม ม.จ. ฉัตรดงยา

เซมอกษร จ. ปรัดบเพชร มีพระเกษวดงยา

หเรยเบ็ดหชาตชนท ๒

หเรยเบบรมราชภิชยกกาไหลทอง

๒๔๕๘

ตราปฐมภรณ์มงกุฎดงยาม

ตราทศยจุดจอมเกล้าวเกษ

คุมเสื่อทองคำดงยามตราอุณาโลมปรัดบ

เพชร

คุมเส็ดทองคำตราเพชรราชกุมพระเกษว

คุมเส็ดทองคำมอกษรพระบรมนามาภิชย

จ.ป.ร. ปรัดบเพชร

เซมพระบรมรูปสมเด็จพระพันปีหลวงกรอบ

แะพระเกษวปรัดบเพชร

ชองบุหรทองคำมอกษรพระบรมนามาภิชย

จ.ป.ร. ปรัดบเพชร

เซมราชการในพระองค์

๒๔๖๐ เหยี่ยเจ็กกรพรวรตมาดา

๒๔๖๓ ตราวิถุภาภรณ์

พระยาวิศุกรรมศิลป์ประสิทธิ์ ได้ก่อร่างสร้างตัวเองมาด้วย

ความอุตสาหะพยายาม และได้รับราชการในพระราชสำนักตลอดมา

โดยใกล้ชิดเป็นผลตกลมาถึงบุตรได้รับพระมหากรุณาชุบเลี้ยง การ

ที่ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเป็นองคมนตรียอมเป็นเครื่องหมายแห่ง

ความพอพระราชหฤทัย

พระยาวิศุกรรมศิลป์ประสิทธิ์ มบุตรชดาเวียงดาดบ ดงน :-

๑. นายเสาร์ เป็นขุนวิธานเดชกิจ (ต้นชีวิตแล้ว)

๒. นายจันทร์ (ต้นชีวิตแล้ว)

๓. นายสายหยุด เป็นขุนทองนทศร์ (ต้นชีวิตแล้ว)

๔. คุณหญิงเด่นนรงค์ฤทธิ (ทองย้อย สนิทวงศ์) (ต้นชีวิตแล้ว)

๕. นายค้อย เป็นหลวงจิตเจนนสาคร (ต้นชีวิตแล้ว)

๖. นายคาบ เป็นนายพดตารวจตรี หลวงศิลป์ประสิทธิ์

๗. นายเต็ม

๘. นายเหน

๙. นางสาวเนียน

๑๐. นายคุดย

๑๑. นางกานดา สุนทรวร

๑๒. นายนักขัตร์

(ต้นชวดแล้ว)

๑๓. นางทัศนยา สู้ทัศน์

๑๔. นายชาติ

นับแต่พระยาวิศุกรรมกิจปประสิทธิ์ ได้ออกจากราชการเพื่อ
พักผ่อน เพราะได้รับราชการสนองพระเดชพระคุณมาเป็นเวลาดำ
รง ๕๘ ปี และอายุตวกกถึง ๖๓ ปีแล้วหากความเพ็ดดเพ็ดนอยุ่กับการก่อร่าง
ตั้งกรมบ้านเรือน และการระดมเครื่องมุก เครื่องลายครามไทย
ตลอดจนสัตว์เลี้ยงบางจำพวก ส่วนสังฆารกค้อยๆ เต็มโตรมไปตาม
ธรรมชาติ ในที่สุดเมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ เวลา ๓๐.๓๕ น.
ก็ได้ถึงซึ่งกาลอวสานด้วยความชราในอาการอันสงบ รวมอายุได้ ๘๕ ปี

สารบาญ

ว่าด้วยเครื่องดัดสัตว์เบ้าตามตำราฉันทกฤต	หน้า	๓
ว่าด้วยเครื่องดัดสัตว์ไทยได้แบบจากอินเดีย	„	๓
ตำนานเครื่องมือโหร	„	๔
ว่าด้วยเครื่องมือโหรซึ่งเปลี่ยนแปลงมาโดยลำดับ	„	๕
ว่าด้วยเครื่องมือโหรชนกรักรัตนโกสินทร	„	๖
ตำนานเครื่องมือพิพาทย์	„	๗
ว่าด้วยตำราพิพาทย์ที่ได้แบบจากอินเดีย	„	๗
ว่าด้วยเครื่องมือพิพาทย์ที่เปลี่ยนแปลงมาโดยลำดับ	„	๘
ว่าด้วยเครื่องมือพิพาทย์ชนกรักรัตนโกสินทร	„	๘
ตำนานกลองแขก	„	๙
ว่าด้วยเหตุที่เอากลองแขกมาประสมกับพิพาทย์	„	๑๐
ตำนานแคนและขลุ่ยซอ	„	๑๓
บัญชีเครื่องมือโหร	„	๑๓
บัญชีเครื่องมือพิพาทย์	„	๑๔

อธิบายเรื่องมโหรี เป้าพาทย์

เครื่องสังคตดัดดัดเป้าของไทยเรา โดยมากได้แบบอย่างมาจาก
อินเดียแต่ดัดดัดเป้าเหมือนกันกับพวกเขมรมอญพม่าและชวามลายู
เพราะเช่นนั้นเครื่องดัดดัดเป้าของชนชาวประเทศเหล่านั้นจึงคล้ายคลึงกัน
ยังสังเกตเห็นได้จนทุกวันนี้

เครื่องสังคตของชาวอินเดียอันเป็นต้นดาราเดมณ ในคัมภีร์สังคต
รัตนากร^(๑) จำแนกเป็น ๕ ประเภทต่างกัน เรียกในภาษาสันสกฤตดังนี้คือ

- ๑) ตะตะ เป็นเครื่องประเภทมด้ายสำหรับดัดดัดเป็นเสียง
- ๒) สู่คีระ เป็นเครื่องประเภทเป้าเป็นเสียง
- ๓) อะวะนัทชะ เป็นเครื่องประเภทท่มหนงตเป็นเสียง
- ๔) ชะนะ เป็นเครื่องประเภท(มักทำด้วยโลหะ)กระทบเป็นเสียง

เครื่อง ๕ ประเภทที่กล่าวมานี้ ในคัมภีร์สังคตรัตนากรบอกอธิบาย
ว่า เครื่องประเภทตะตะ (เครื่องมด้าย) กับสู่คีระ (เครื่องเป้า) นั้น
สำหรับทำให้เป็นฉาน่า เครื่องประเภทอะวะนัทชะ (เครื่องต) นั้น
สำหรับประกอบเพลง ส่วนเครื่องประเภทชะนะ (เครื่องกระทบ) นั้น
สำหรับทำจังหวะ

เครื่องในประเภทหนึ่ง ๆ มีมากมายหลายอย่าง เช่นประเภทเครื่อง
มด้ายนั้น พิณมด้ายเดี่ยว (คือพิณหน้าเตา ยังมีดว้อย่างอยู่) เป็นของเดิม

(๑) คัมภีร์นี้เป็นภาษาสันสกฤต พราหมณ์กูปปุตสวามี ช่วยแปลอธิบายให้

ระฆัง ของ บางตั้งทำด้วยไม้ เช่นกรับคู่ และกรับพวงกันนี้ในพวกชนะ
 เพราะเป็นเครื่องสำหรับทำจังหวะเช่นเดียวกัน เครื่องสำหรับทำฉาบ
 บางตั้งพิจารณาเห็นได้ว่าคงมีผิดแก้ไขเครื่องทำจังหวะเป็นชนิดๆ จนเดี๋ยว
 ภายเป็นเครื่องทำฉาบ เช่นฆ้องวง เดิมก็เห็นจะแกฆ้องเดี่ยวเป็นฆ้องคู่
 ใหม่เสียงดังต่ำ (อย่างฆ้องที่เล่นโนห์รา) แลวแกฆ้องคู่เป็นฆ้องราว
 สามใบใหม่เสียงเป็นหล่นกัน (อย่างฆ้องที่เล่นระเบงโอดะพ้อ) แลวเติม
 ฆ้องให้ครบ ๗ เสียงเป็นฆ้องวงด้บหกใบก็เลยกลายเป็นเครื่องสำหรับใช้
 ฉาบ ระนาดก็มาจะแปรลงมาแต่กรับโดยทำนองเดียวกัน เครื่องที่กล่าว
 มาทั้งหมดในอินเดียแต่ตกดาบรรพทางหน

กระบวนการจุดเครื่องตั้งคตเขาประดมวงกต ทกำหนดว่าเครื่องตั้งคต
 ประดมวงอย่างไรควรเล่นในการงานอย่างไรกต ก็เป็นของมีมาแต่
 ในอินเดียแต่โบราณ พวกชาวอินเดียได้นำแบบแผนมาสู่ประเทศนี้ตั้งแต่
 ครองขอมยังเป็นใหญ่ ครั้นไทยได้มาปกครองกรับต่อมาจากพวกขอม
 แลวมากัดแก้ไขเปลี่ยนแปลงโดยลำดับมา จนเป็นเครื่องคตตั้งเป่าที่ไทย
 เราเล่นกันในทุกวันนี้

เครื่องตั้งคตที่ไทยได้แบบจากอินเดียนั้น ถ้าว่าโดยลักษณะประดม
 วงและกระบวนการใช้ ต่างกันเป็น ๒ อย่าง เรียกว่า "คตตรี" คือเครื่อง
 คตตั้งซึ่งมากลายเป็นมโหรีอย่าง ๓ เรียกว่า "ตรี" คือเครื่องคตเป่า
 ซึ่งมากลายเป็นปี่พาทย์อย่าง ๓ เครื่อง ๒ อย่างนี้ใช้ในการต่างกัน เพราะ
 เครื่องคตตรีเสียงอ่อนหวาน จึงใช้เข้ากับการขับร้องอันมีกมในห้อง
 เรือนเป็นปรกติ ส่วนเครื่องตรีชนเสียงขมก้องกังวานจึงใช้เข้ากับการ
 พ้อนรำอันมีกมกลางแจ้งเป็นปรกติ คนเฒ่าของมโหรีปี่พาทย์มดงกล่าว

เรื่องตำนานเครื่องมโหรี

กระบวนเล่นเครื่องดนตรีในประเทศสยามนมเคาของเดิมเป็น๒อย่าง
เรียกในภาษาไทยว่า "บรรเลงพณ" อย่าง ๑ "ขับไม้" อย่าง ๑
บรรเลงพณนั้นใช้แต่พณนาเตาตั้งเดียว ผู้ใดเป็นคนขับร้องก็ดัดพณเอง
ทำเพลงเขากบถาหน้าทศนรียง พณนาเตาเดียวจนผูกติดโตมน้อยเลยแล้ว
ด้วยเปลี่ยนใช้ขอแทน แต่กลายเป็นสำหรับคนชนตา เช่นคนขอทาน
ยังมีเล่นอยู่

ขับไม้นั้น คนเล่น ๓ คนด้วยกัน เป็นคนขับร้องนำคน ๑ คน
ตั้งขอสามสายประสานเสียงคน ๑ คน โกวบันเตาจะวให้จังหวะคน ๑ เดียว
นึ่งนมแต่ของหลวงสำหรับเล่นในงานสมโภช เช่นสมโภชพระมหาเศวต
ฉัตร เป็นต้น บรรเลงพณและขับไม้ ๒ อย่างนี้เป็นของผู้ชายเล่นทั้ง ๒ อย่าง

เครื่องดนตรีซึ่งมากดประคิษฐาน เรียกว่า "มโหรี" นั้นเห็นจะ
เป็นของพวกขอมคิดขึ้นก่อน ไทยรับแบบอย่างและแก้ไขต่อมา เดิมก็เป็น
ของชายเล่น แต่ต่อมาเมื่อเกิดชอบฟังมโหรีกันแพร่หลาย ผู้มบรรดา
ก็คิดซึ่งมบรรดาจึงมักหัดผู้หญิงเล่นมโหรี ๆ ก็กลายเป็นของผู้หญิง
เล่นมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี มโหรีชนเดิมวงหนึ่งคน
เล่นเพียง ๕ คน เป็นคนขับร้องนำและตกรับพวงให้จังหวะเองคน ๑
ตั้งขอสามสายประสานเสียงคน ๑ ดัดกระຈပ်ให้นำคน ๑ ตทับประสาน
จังหวะกับนำคน ๑ เครื่องมโหรีทั้ง ๕ ดังที่พรรณนามาน พงสังเกตุ
เห็นได้ความที่ซ้อน คือเขาเครื่องบรรเลงพณกับเครื่องขับไม้มารวมกัน
นั่นเอง เป็นแต่ใช้ดัดกระຈပ်แทนพณ ตทับแทนโกวบันเตาจะว และ
เดิมกรับพวงสำหรับให้จังหวะเขาออกอย่าง ๑

คงแถมไพร่ผู้หญิงเกิดมชน ก็เห็นจะชอบเล่นกันแพร่หลาย จึงเกิด
 เบนเหตุใหม่ผูกคอตเพิ่มเต็มเครื่องมโหรีชน โดยลำดับมา เครื่องมโหรีท
 เพิ่มเต็มชนเมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี (ดังเกิดตามทปรากฎ
 ในรูปภาพเขียนแต่สมัยนั้น) คือ งามะนาสำหรับตีประกอบกับทบอย่าง ๑
 ซด้อยสำหรับเป่าให้ดำเนินอย่าง ๑ มโหรีวงหนึ่งจึงกลายเป็น ๒ คน มาถึง
 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เพิ่มเต็มเครื่องมโหรีชนอีกหลายอย่าง เอา
 เครื่องบัพทยเขาเพิ่มเป็นพหุ เป็นแต่ทษาขนาดย่อมตั้งให้เล่นกับผู้หญิงเดิน
 เล่ากันมาว่าเมื่อในรัชกาลที่ ๑ เติมระนาดไม้กับระนาดแก้วเป็นเครื่อง
 มโหรีชนอีก ๒ อย่าง รวมมโหรีวงหนึ่งเป็น ๔ คน มาในรัชกาลที่ ๒ เติ
 ษระนาดแก้วเสียใช้ของวงแทน และเพิ่มจะเข้เข้าในเครื่องมโหรีอีกตั้ง ๑
 รวมมโหรีวงหนึ่งเป็น ๕ คน (๑) ถึงรัชกาลที่ ๓ เมื่อคิดทำระนาดท่ม
 และของวงเล็กเพิ่มชนในเครื่องบัพทย ก็เพิ่มของ ๒ ตั้งนั้นเข้าในเครื่อง
 มโหรี กับทงใช้วงแทนกรับพวงให้เสียงจึงหวะดังชนเล่นกับเครื่องมาก
 ตั้ง และเพิ่มฉาบเข้าใหม่โหรีด้วย รวมมโหรีวงหนึ่งเป็น ๑๒ คน ถึง
 รัชกาลที่ ๔ เมื่อคิดทำระนาดทองและระนาดเหล็กชนใช้ในเครื่องบัพทย

(๑) ที่เรียกว่าระนาดแก้วนั้น ของเดิมจะเป็นอย่างไร ผู้แต่งหนังสือไม่เคยเห็น
 สืบถามก็ไม่ได้ความชัด ว่าเอาแก้วหล่อเป็นลูกระนาดวางในราง อย่างระนาดทองที่ทำกัน
 ชั้นหลัง หรือตัดแผ่นกระจกเจาะรูร้อยเชือกแขวนกับราง อย่างระนาดไม้ไผ่ แต่อย่างไร
 เสียงก็คงไม่เพราะ จึงได้ปรากฏว่าเลิกเสียเอาของวงเข้าใช้แทน จะเข้ากับของวงนั้นแต่
 เดิมเป็นเครื่องสังคีตของมอญ เล่ากันมาว่าเมื่อจะเอามาใช้ในเครื่องมโหรีไทย จะให้
 ผู้หญิงไทยซึ่งปรกติห่มผ้าสไบเฉียงตีของวงอย่าง (บัพทย) มอญขัดข้อง จึงได้คิด
 แก้เป็นของวงราบ

ของ ๒ ตั้งหนักเพิ่มเข้าในเครื่องมโหรีด้วย มโหรีในชั้นหลังวงหนึ่งจึง
 เป็น ๓๕ คนคล้ายกับบพิพาทย์ เป็นแต่มีโหรีมเครื่องสายและไม่ใช้กลอง
 และผดกนเป็นขอลำคญอกอย่างหนึ่ง ทมโหรีเป็นผู้หญิงเล่น
 บพิพาทย์เป็นของผู้ชายเล่นเป็นพน

ในรัชกาลที่ ๕ กรุงรัตนโกสินทร์ เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องเล่น
 ละคร การพนเป็นบัจจยตตลอดมาถึงการเล่นมโหรี คือเมื่อครั้งกรุง
 ศรีอยุธยาเป็นราชธานี พระราชกำหนดห้ามมิให้ผู้นหัดละครผู้หญิงมิได้
 แต่ของหลวง เพราะฉะนั้นผู้ทมบริวารมากเช่นเจ้านายและขุนนางเป็นต้น
 จึงมักหัดผู้หญิงเป็นมโหรี หัดผู้ชายเป็นละครและเบเนบพิพาทย์เป็น
 ประเพณีมา ครั้นถึงรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
 โปรดฯ ให้เลิกพระราชกำหนดนั้นเสีย พระราชทานอนุญาตว่าใครๆจะ
 หัดละครผู้หญิงก็ให้หัดได้ตามชอบใจ เมื่อมีพระบรมราชานุญาตดังนั้น
 การทเคยหัดผู้หญิงเป็นมโหรีก็ไปหัดเป็นละครเดี่ยวเป็นพน คนทงหลาย
 ชอบหัดละครผู้หญิงก็หาใครจะมีใครหัดมโหรีผู้หญิงอย่างแต่ก่อนไม่

เมื่อมโหรีผู้หญิงร้องโรยลงครึ่งหนึ่ง ผู้ชายบางพวกซึ่งหัดเล่นเครื่อง
 สายอย่างจน จึงคิดกันเอาชอดวง ซออู้ จะเข้กับบ้อเข้าเล่นประสมกับ
 เครื่องกลองแขก (ดังซึ่งจะอธิบายต่อเรื่องเครื่องบพิพาทย์ไปข้างหน้า)
 เครื่องประสมวงอย่างนเรียกกันว่า “กลองแขกเครื่องใหญ่” (๑) ครั้น

(๑) ข้าพเจ้าได้กล่าวในคำอธิบายเรื่องประชุมบทมโหรีที่พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓
 ตามคำบอกเล่าว่า กลองแขกเครื่องใหญ่เกิดขึ้นในรัชกาลที่ ๓ แต่เมื่อพิจารณาต่อมา
 เห็นว่าจะเกิดขึ้นในตอนปลายรัชกาลที่ ๔ ด้วยเมื่อตอนต้นรัชกาลที่ ๕ ยังถือกันว่า
 เป็นของเกิดขึ้นใหม่

ต่อมาเอากลองแขกกับบ้อออกเดี่ยวใช้ทับกับระนาดและซอด้วงแทน เรียก
ว่า "มโหรีเครื่องสาย" บางวงก็เติมระนาดและซอของเขาดด้วย จึงเกิดม
มโหรีเครื่องสายผู้ชายเล่นแทนมโหรีผู้หญิงอย่างเดิมสืบมาจนทุกวันนี้ ท
ผู้หญิงหัดเล่นก็มักแต่น้อยกว่าผู้ชายเล่น เรื่องตำนานเครื่องมโหรีมาดังนี้

เรื่องตำนานเครื่องบัพทย์

ตำราบัพทย์ที่เราได้แบบมาจากอินเดียนั้น กำหนดว่าวงหนึ่งมีเครื่อง
๕ สิ่ง คือ ๑. สู่ระโต ๒. แกมเบ ๓. เบ็นเครื่องทำลำนำ ๔. อาตะตะโต ๕. แกกกลองซนหนึ่ง
หน้าเดียว ๖. วัตะตะโต ๗. แกกกลองซนหนึ่งทั้งสองหน้าด้วยร้อยผูก ๘. อาตะวั
ตะตะโต ๙. แกกกลองซนหนึ่งกรงแนททั้งสองหน้า ๑๐. เบ็นเครื่องทำเพลงรวม
๑๑. สึง ๑๒. ชะนะโต ๑๓. แกมของเบ็นเครื่องทำจังหวะ ๑๔. ทง ๑๕. สึงนเรียกรวมกันว่า
"เบญจศรียงค์" บัพทย์เครื่องห้าของไทยเราใช้กันมาแต่โบราณ มาแต่
เบญจศรียงค์ทุกถ้าวมา แต่มต่างกันเป็น ๒ ชนิด เป็นเครื่องอย่างเบาใช้
เล่นละครกันในเมือง (เช่นพวกโน้ห์ราทางหัวเมืองบักซ์ ไคยงใช้อยู่จน
ทุกวันนี้) ชนิด ๑. เครื่องอย่างหนักสำหรับใช้เล่นโชนชนิด ๑. บัพทย์
๒. ชนิดทุกถ้าวมา คนทำวงละ ๕ คนเหมือนกัน แต่ใช้เครื่องผิดกัน
บัพทย์เครื่องเบาวงหนึ่งมีเบ็นเครื่องทำลำนำ ๑. ทบ ๒. กลอง ๑. ซอด้วง
๑. เบ็นเครื่องทำจังหวะ ๑. ลักษณะตรงตำราเดิมผิดกันแต่ใช้ทับแทนโชนใบ
เท่านั้น ส่วนบัพทย์เครื่องหนักนั้น วงหนึ่งมี ๑. ระนาด ๑. ซอด้วง ๑.
กลอง ๑. โทน (ตะโพน) ๑. ใช้โชนเป็นเครื่องทำเพลงและจังหวะไปด้วยกัน
ถ้าทำลำนำที่ไม่ใช้โชนก็ให้คน โชนตึงให้จังหวะ เหตุที่ผิดกันเช่นนั้น เห็น

จะเป็นเพราะการเดินละครมขบร่องและเจรจาสดับกับบีพาทย์ ๆ ไม่ต้อง
 ทำพักละช้านานเท่าใดนัก แต่การเดินโขนต้องทำบีพาทย์พักละช้านาน ๆ จึง
 ต้องแก้ไขใหม่เครื่องทำถ้านามากชน แต่การเดินละครตั้งแต่เกิดมละคร
 โขนเปลี่ยนมาใช้บีพาทย์เครื่องหนักอย่างโขน บีพาทย์ที่เดินกันใน
 ราชธานี จึงใช้แต่บีพาทย์เครื่องหนักเป็นพจน

เรื่องตำนานการทแก้ไขเพิ่มเติมเครื่องบีพาทย์ไทย พิเคราะห์ตาม
 เคาเงอนทมอยู่ ดเหมือนจะแก้ไขมาเป็นชน ๆ ทำนองดังจะกล่าวต่อ
 ต่อไปน คอ บีพาทย์เครื่องหนักในสมัยเมือกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี มี
 บีเดา ๓ ระนาดวาง ๓ ซ้องวง ๓ ฉิ่งกับโทนใบ ๓ กลองใบ ๓ รวม
 เป็น ๕ ด้วยกัน แต่บ้นใช้ขนาดย่อมอย่างทเรียกว่า "บีนอก" กลอง
 กใช้ขนาดย่อมอย่างเช่นเล่นหนัง แก้ไขชนแรกคือทำบีและกลองให้เชื่อง
 ชนสำหรับใช้กับเครื่องบีพาทย์ที่เล่นในร่ม เพื่อเดินโขนหรือละครใน
 ปทมชนใหม่ทเรียกว่า "บีนใน" ส่วนบีและกลองขนาดย่อมของเดิมคงใช้
 ในเครื่องบีพาทย์เวลาดำกลางแจ้งเช่นเล่นหนัง จึงเกิดบีนอกบีนในชนเป็น
 ๒ อย่าง การแก้ไขทกล่าวมานี้ จะแก้ไขแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาหรือมา
 แก้ไขในกรุงรัตนโกสินทรชอนไม่ทราบแน่.

เมื่อในรัชกาลที่ ๒ กรุงรัตนโกสินทร พระบาทสมเด็จพระพุทธ
 เดศหล้านภลัยโปรดฯ ทงละครและเสภา มีคาล่ากน็ดบมาว่าการขับ
 เสภาชน เมือกอนรัชกาลที่ ๒ ประเพณีทจะสั่งบีพาทย์ห้ามไม่ พระบาท
 สมเด็จพระพุทธเดศหล้านภลัยทรงพระราชดำริให้เสภาขับสั่งบีพาทย์
 อย่างเช่นมโหรี) ชนเป็นปฐมตงน ทเอาเบ็งมางดองหน้าเข้าใช้ใน

เครื่องปั้นพาทย์กึ่งเขาเขาในคราวนั้นเอง สำหรับประดับภาเบเนเดิมมา
 ด้วยเสียงเบาเขากบขบรองดกว่าโทน (ตะโพน) ปั้นพาทย์รับเสภาจึงใช้
 เบิ่งมางดองหน้ามาจากทุกวงน การทพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศ
 หล้านภาลัยทรงแก้ไขกระบวนเสภาเช่นว่ามาชวนให้คิดเห็นว่า บางท
 ปั้นพาทย์ละครก็จะทรงแก้ไขให้เสียงปั้นพาทย์เขากบละครดชน ถ้าเช่นนั้น
 ปั้นในแตรกลองขนาดเของกว่ากลองหนังทวามาแล้ว ก็เห็นจะเป็นของ
 เกิดขึ้นในรัชกาลที่ ๒ แต่เครื่องปั้นพาทย์กึ่งเขาคงเป็นแต่เครื่อง ๕ ต่อมา.

ได้กล่าวมาข้างต้นว่า ปั้นพาทย์เดิมเป็นเครื่องอุปกรณ์การพ้องว่า
 เช่นเด่นหนังแตร โขนละครเป็นต้น หรือทำเป็นเครื่องประโคมให้ครกครน
 ครนพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงพระราชดำริให้เสภาขับ
 ดั่งปั้นพาทย์ ๆ กกลายเป็นเครื่องเด่นสำหรับให้ไพเราะโดยลำพัง เพราะ
 ฉะนั้น เมื่อเด่นเสภาดังปั้นพาทย์กันแพร่หลายต่อมาถึงรัชกาลที่ ๓ จึงมีผู้
 คิดเครื่องปั้นพาทย์เพิ่มเติมขึ้นให้เป็นคู่หมดทุกอย่างคือ.

- ๑ เขาบ้นอกมาเป็นคกบปั้น
- ๒ คิดทำระนาดทม ขนเป็นคกบระนาดเอก
- ๓ คิดทำฆ้องวงเล็ก ขนเป็นคกบฆ้องวงใหญ่
- ๔ เขาเบิ่งมางดองหน้าให้คนกลองตเป็นคกบโทน (ตะโพน)
- ๕ เขาฉาบเติมขนให้คนกลองตเป็นคกบฉิ่ง
- ๖ เติมกลองขนอกโบหนังให้เป็นคู่ (๑)

(๑) การที่เติมกลองเป็นคู่บางที่จะเติมมาแต่ในรัชกาลที่ ๒

บพิททยแต่เดิมวงหนึ่ง & คนกกดายเบนววงละ ๓๐ คน - เรียกว่า
 “บพิททยเครื่องค” บพิททยอยางเดิมทยงไซ กนอยุในพนเมืองเรียกวา
 “บพิททยเครื่องหา”

มาถวรัชกาลท & มผคตระนาตทองชนเบนอปรณระนาตเอกแฉะ
 คตระนาตเหลกชนเบนอปรณระนาตทมเพมชนอก ๒ อยาง คนทา
 บพิททยวงหนึ่งจิงเบน ๓๒ คนเรียกวา “บพิททยเครื่องใหญ่” เดนกันดบ
 มาจนทุกวณน.

ตานานบพิททยเครื่องหา บพิททยเครื่องค และบพิททยเครื่องใหญ่
 มเรองราวตงแฉะตงมา

เรองตานานกลองแจก

ในเครื่องบพิททยทไทยเราไซกันอยุทุกวณน เบนเครื่องไดมาจาก
 แชก ๒ อยาง เรียกวา “กลองมลายู” ไดมาจากพวกมลายูอยาง ๑
 เรียกวา “กลองแจก” เขาใจวาไดมาจากพวกชวาอยาง ๑ เครื่อง
 บพิททยแจก ๒ อยางนคดายคตงกัน แฉะดกษณะประดัมวงกลองมลายู
 ไซ้กลอง & ใบ บี้เตา ๓ ซ้องไหม้งใบ ๑ รวมคนวงละ ๖ คน กลองแจก
 ไซ้กลอง ๒ ใบกับบี้เตา ๓ ซ้องไหม้งใบ ๑ รวมคนวงละ ๕ คน แฉะกลอง
 ๒ ชนิดนผตกัน กลองมะลายูไซ้รอยโยงตวยสายหนึ่ง รบยาวกวา
 กลองแจก ตตวยไมหนา ๓ ตตวยมอหนา ๓ กลองแจกนหไซ้รอยโยง
 ตวยหวายแฉะตตวยมอทง ๒ หนา

พิเคราะห์ตตาม ลักษณะ ทไทยเราไซ้ กลอง มลายู แฉะ กลอง แจก
 เขาใจวาเครื่อง ๒ อยางนเห็นจะไดมายังประเทศันตางคราวตางเรองกัน

ไทยเราจึงเอามาใช้ต่างกัน เครื่องกลองมลายูนั่นเดิมทำนองจะใช้ใน
 ครอบวงพยุหยาตรา ซึ่งเกณฑ์พวกมลายูเข้าครอบวง ไทยจึงได้ใช้
 เครื่องกลองมลายูในครอบวงแท้ เช่นแท้คเชนทรัดนามเป็นต้น จนถึงแท้
 พระบรมศพและพระศพเจ้านาย ลงปลายเลยใช้เป็นเครื่องประโคมศพเช่น
 ใช้โดยลำพังเรียกว่าคิ้วลอยและใช้ในบัพพาทย์นางหงส์มาจนบัดนี้เครื่อง
 กลองแขกนั้น เดิมเมื่อได้มาเห็นจะใช้ในการพ่อน้ำ เช่นรำกระบกระ
 บอง ทำนองจะมาแต่แขกรำกฤษก่อน แต่ในการแท้ใช้เช่นน้ำครอบวง
 แท้ได้กัณฑ์และนำแต่คิ้วพระราชดำเนินครอบวงข้างและครอบวงเรือเป็น
 ต้น แต่ดัดของใหม่ดั้งเดิมจะใช้กลองมลายูในการแท้เช่น
 ว่า แต่ชนหลังมาเมื่อใช้กลองมลายูเพื่อไปจนการศพ เกิดรังเกียจจึง
 เอากลองแขกมาใช้ในครอบวงแท้และดัดของดั้งเดิม ทำนองจะเป็นเช่นวาน
 ทเอากลองแขกเข้าผสมกับเครื่องบัพพาทย์ไทย เห็นจะเป็นเมื่อเอา
 เรื่องอเหเนาของชวามาเล่นละครไทย ในครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราช
 ธานี ใช้เมื่อละครว่าเพลงแขกเช่นรำกฤษเป็นต้น ครั้นต่อมาเมื่อบัพพาทย์
 ทำเพลงอันใดซึ่งเนื้อมาแต่เพลงแขก เช่นเพลงเบ้าหลุดและสระบุหรง
 เป็นต้น ก็ใช้กลองแขกทำกับเครื่องบัพพาทย์แทนโทน ตลอดจนไปถึง
 เพลงที่เอามาแต่แม่โหร เช่นเพลงพระทองก็ใช้กลองแขกแทนทับและ
 รำมะนา กลองแขกจึงเลยเป็นเครื่องอุปกรณ์อันหนึ่งอยู่ในเครื่อง
 บัพพาทย์ ต้นเรื่องตำนานกลองแขกเพียงเท่านั้น

ยังมีเครื่องดุริยางค์ของไทยอยู่นอกเรื่องตำนานที่ได้นำมาอีก ๒ อย่าง
 อย่าง ๑ เรียกว่าบับซอ มักใช้ขนาดต่าง ๆ เบ้าเข้าชุดกันประสานเสียง

คนขับอย่างนมมาแตกดาบรพ พงตั้งเกดไตทกดาวถง "ขับขอ"
 ในลตเรองพระดอ แตเคยวชอบเดินเพยงในหัวเมืองมณฑลพายัพ
 อกอยาง ๓ เรียกว่าแคน เอาไม้ซางมาผูกเรียงคอกกับเตาเตียง เป้าเบ้น
 เพดง ประธานเตียงกับคนขับ อยางชอบเดินทางหัวเมืองฝ้ายตะวันออก
 ออก กระบวนขับเขากบขับชอกต เขากบแคนกต คนขับเบ้นชายฝ้าย
 หนึ่งหญิงฝ้ายหนึ่งมักขับไตคอบกันไนทางสังวาล์ ทง ๒ อยางนมมาแตก
 ดักดาบรพ มาถงไนรัชกาลที่ ๕ กรุงรัตนโกสินทรน แตรวงทหาร
 มหาดเด็กคตทำแคนต่างขนาดกัน เป้าประธมวงราว ๓๐ คินเบ้นทำนอง
 แตรวงอยางฝรัง พงกเพราะตยงมเดินอยุจนทุกวณน

เครื่องมโหรีปี่พาทย์ของไทย

เครื่องมโหรี

เครื่องสายดัดดัดประสานเสียง

พณ

กระจับปี่

จะเข้

ซอลำมสาย ชาวอินเดียเรียก จิการะ

ซอด้วง

ซออู้

มาแต่แบบจีน จีนเรียกว่าซออู้

เครื่องตีให้จังหวะ

บัณเฑาะว์ มาแต่แบบอินเดีย

กรับพวง

ทับ (มักเรียกกันว่าโทน)

รำมะนา

เครื่องเป่าให้ดำเนิน

ขลุ่ยพองออ

ขลุ่ยกรวด

ขลุ่ยหลีบ

เครื่องปั้นพาทย์เอามาเพิ่มใหม่ไหม

ระนาดเอก

ระนาดทุ้ม

ระนาดทอง

ระนาดเหล็ก

ฆ้องวงใหญ่

ฆ้องวงเล็ก

ฉิ่ง

ฉาบ

เครื่องพาทย์

เครื่องห้าอย่างเบา สำหรับเล่นโน้ห์รา

ปี่ (นอก)

ทับ ท ๑

ทับ ท ๒

กลอง

ฆ้องคู่

เครื่องห้าอย่างหนักสำหรับเล่นโชนละคร

ปี่ (ใน)

ระนาด (เอก) ชาวอินเดียนเรียกว่า พัดครั้น

ฆ้องวง (ใหญ่)

โทน (มักเรียกกันว่าตะโพน)

กลอง (ใบเดียว)

เครื่องคู่ (เพิ่มเข้าในเครื่องห้า)

ปี่ (นอก)

ระนาดทุ้ม

ฆ้องวง (เล็ก)

ฉิ่ง ชาวอินเดียเรียกว่า กังสดาล

กลอง (เพิ่มเข้าอีกใบหนึ่ง)

เบิ่งมางสองหน้า

ฉาบ ชาวอินเดียเรียกว่า ฉับฉาบ

เครื่องใหญ่ (เพิ่มเข้าในเครื่องคู่)

ระนาดทอง

ระนาดเหล็ก

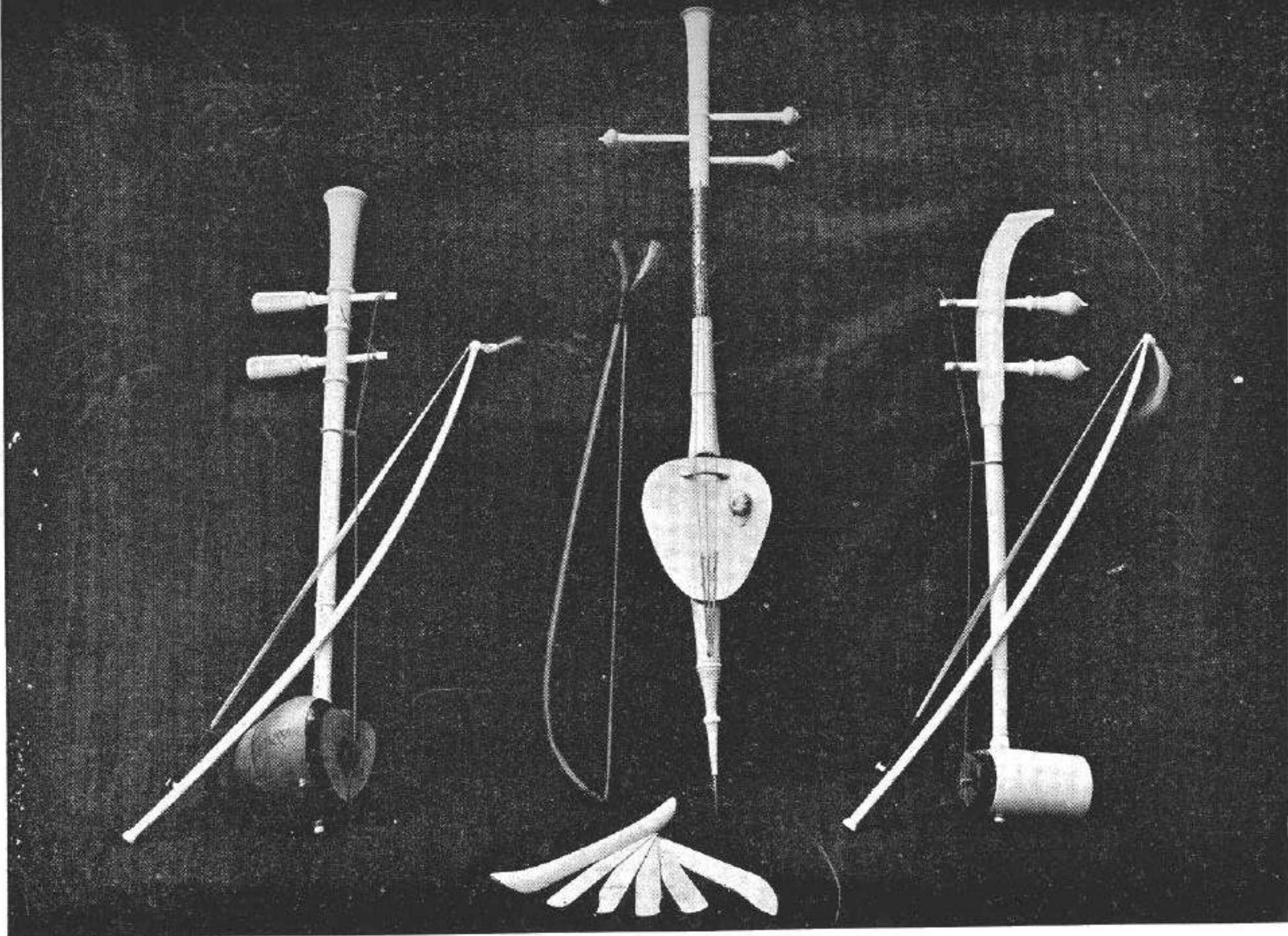
เครื่องแขก

ปี่ชวา

กลองแขก (คู่หนึ่ง)

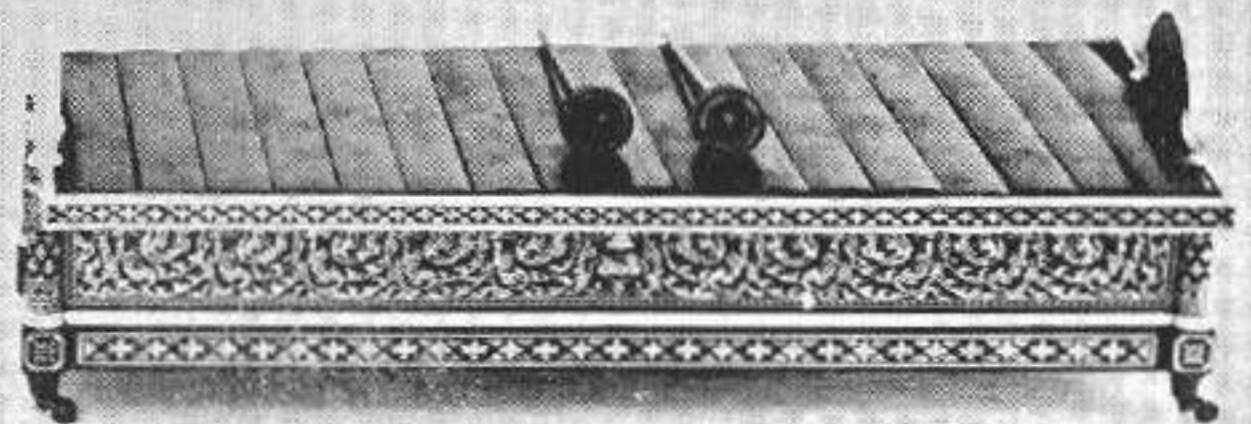
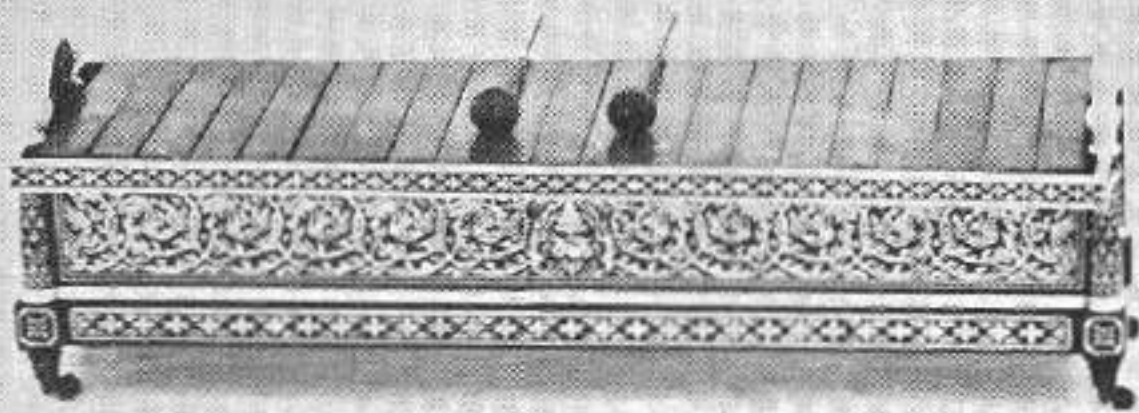
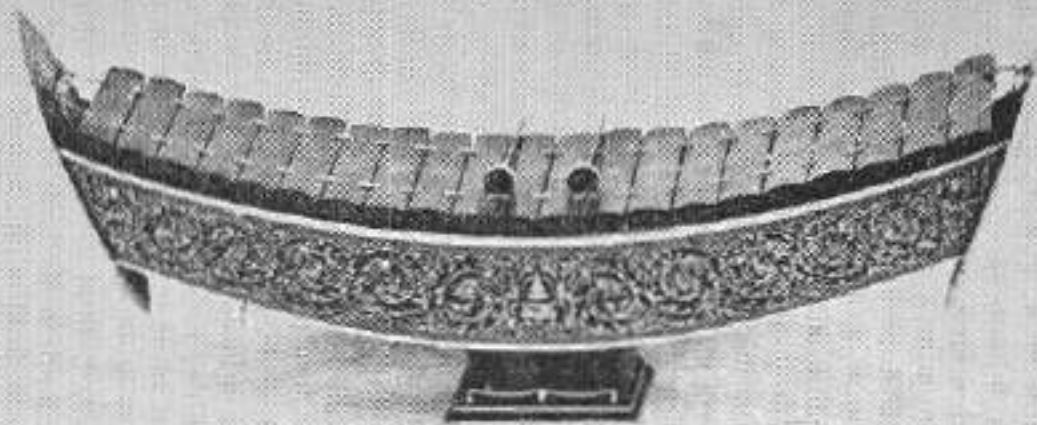
ฆ้องโหม่ง

กลองมลายู (๕ ใบ)

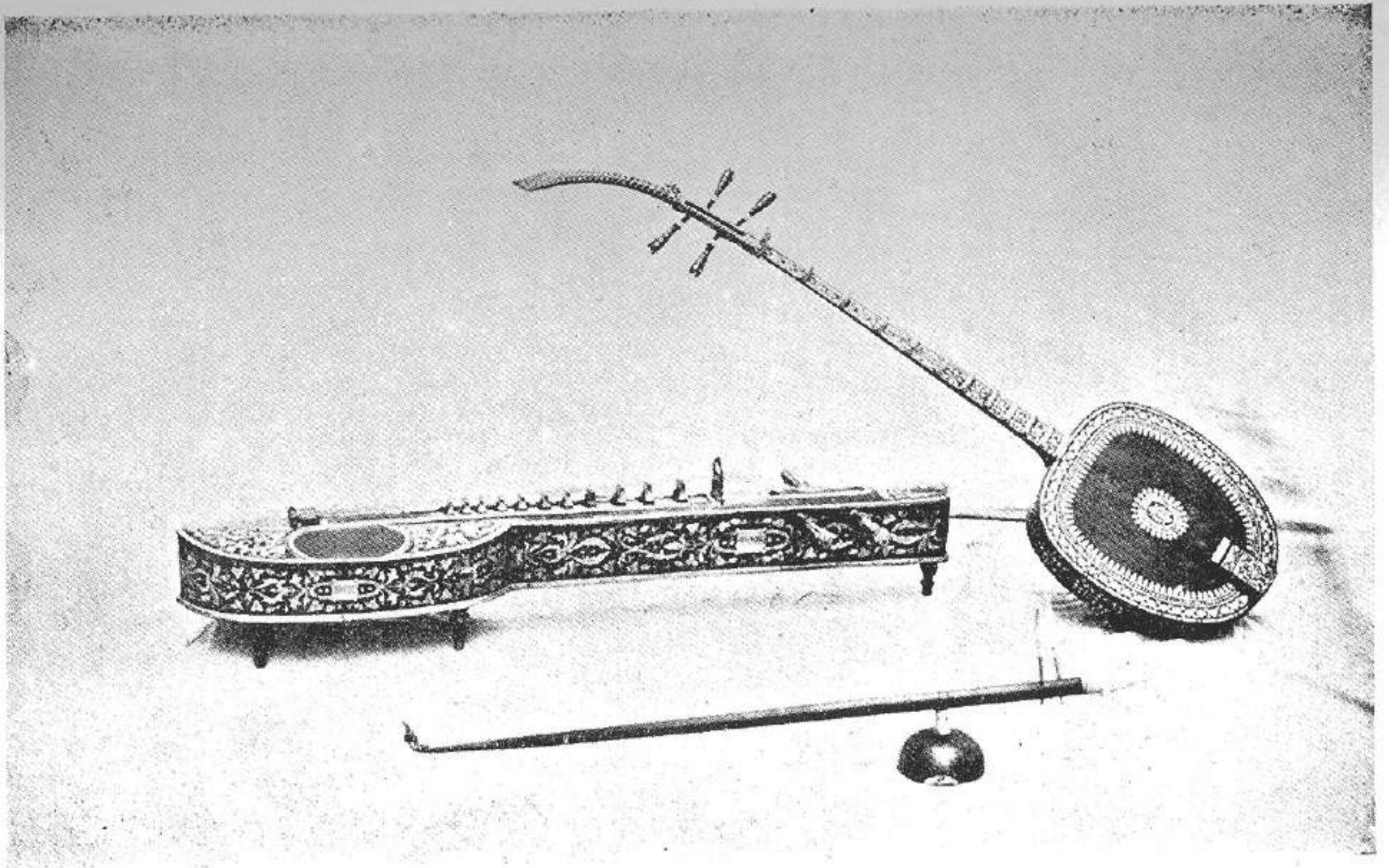
เครื่องสามซุดของกรมมหรสพ ซึ่งพระยาวิสุกรรมศิลป์ประสิทธิ์ เป็นผู้สร้าง

เครื่องบัพทย์ชุดของกรมมหรสพ ซึ่งพระยาวิสุกรรมศิลป์ประสิทธิ์ เป็นผู้สร้าง

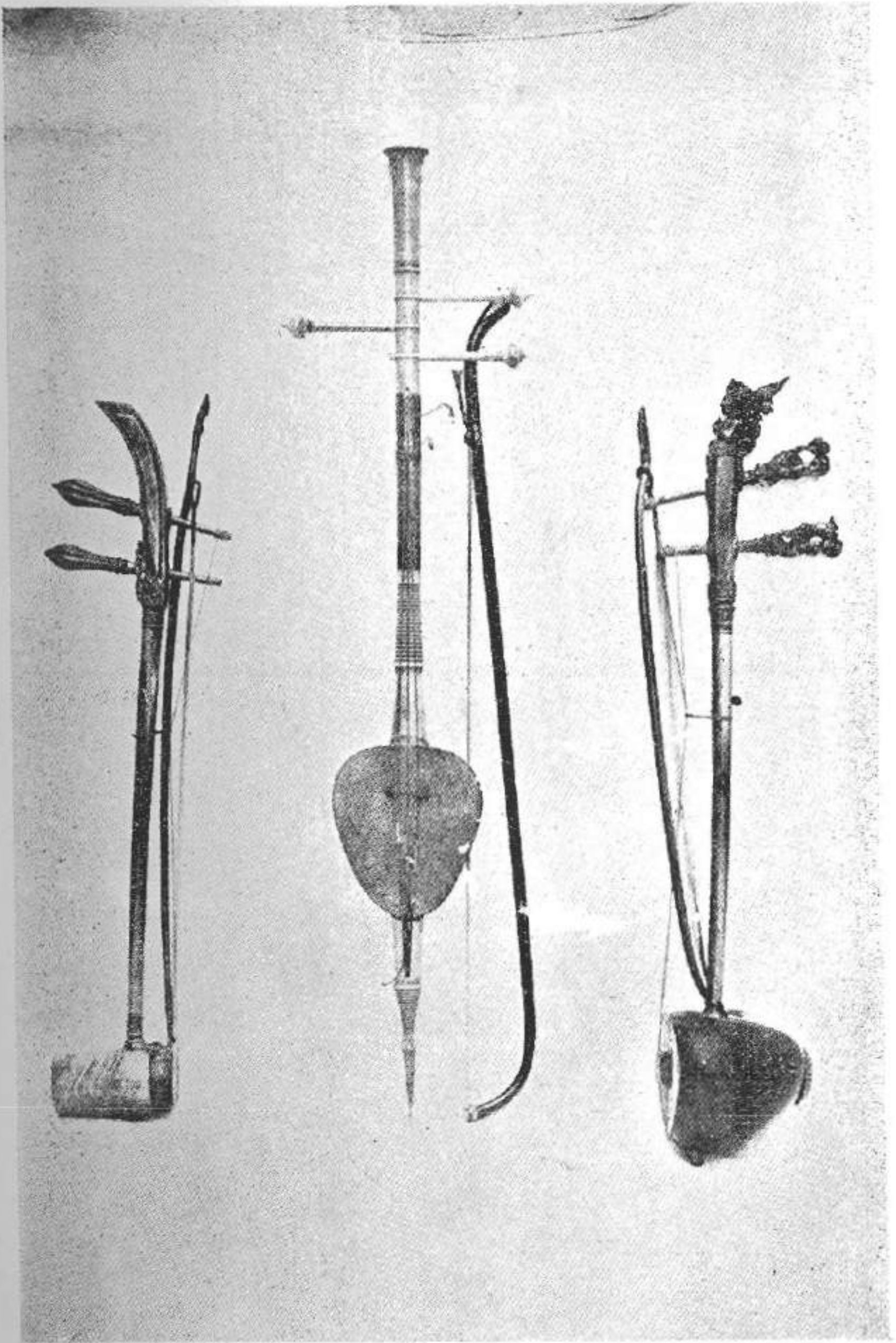
(แกลบหม)

จ๊ะเข้

กระจับบี

(แกลว้าง)

พินน้ำเต้า

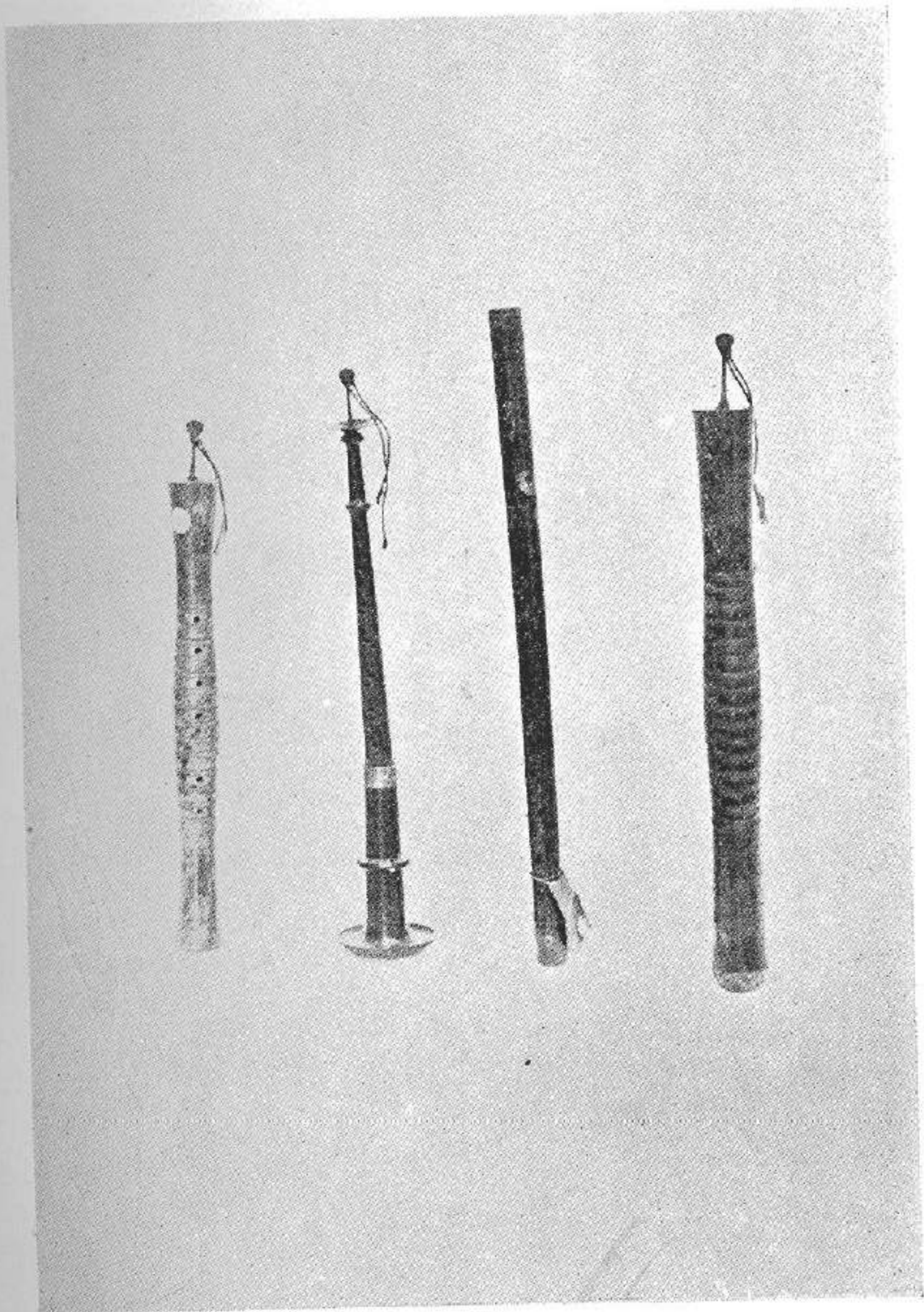

ชอด้วง

ชอสามสาย

ชอฮู้

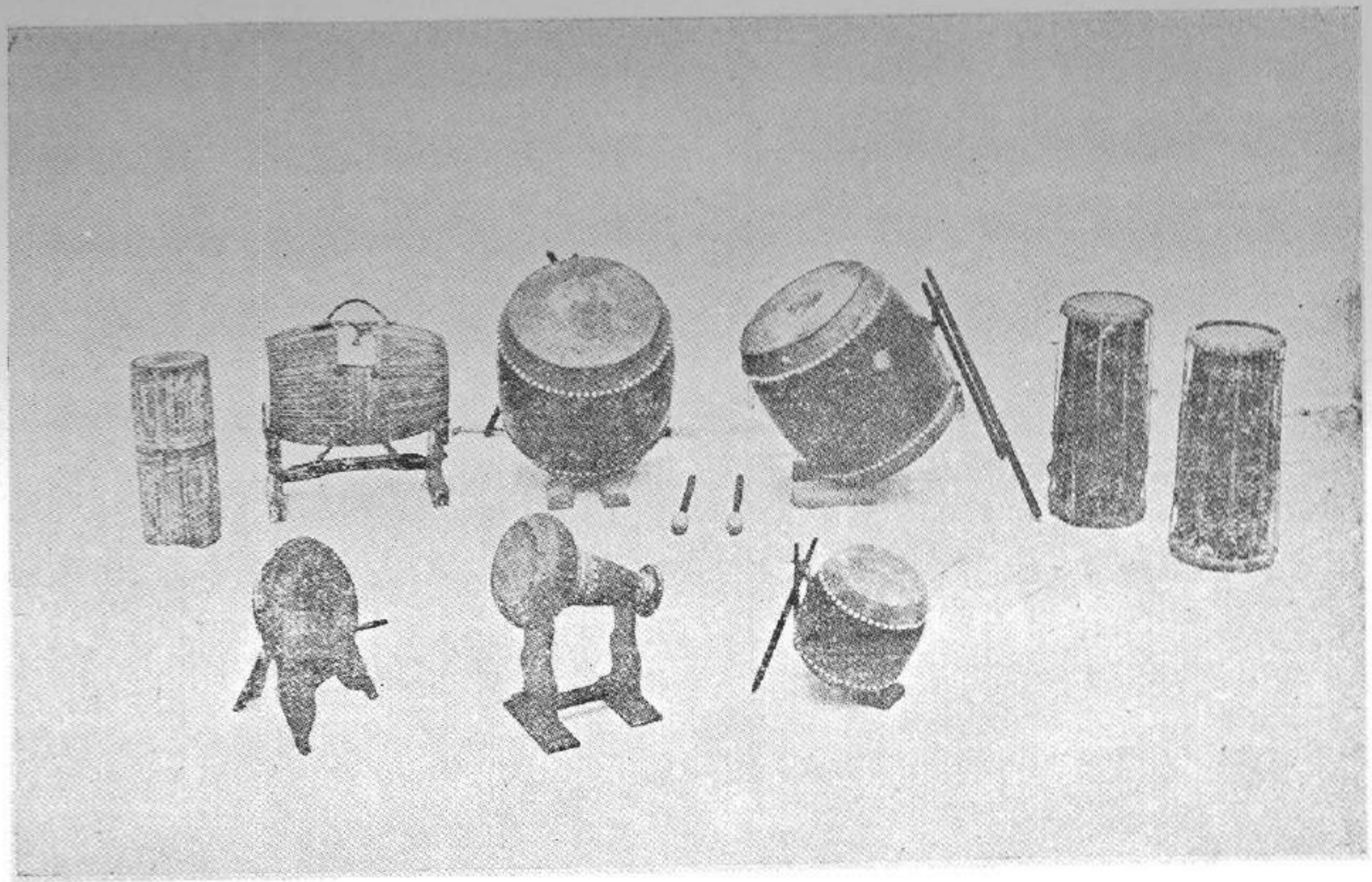
บินอก

บิชะวา

ชลู๋ย

บิไน

(แถวบน) เบิ่งมาง

ตะโพน

กลองละคอนคู่ ๑

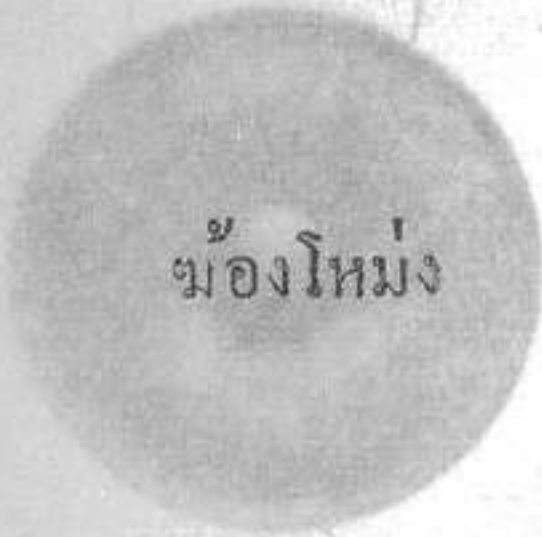
กลองแขกคู่ ๑

(แถวล่าง)

รำมะนา

โกล

กลองโนห์รา

หม้อใหม่

หม้อเตา

หม้อ

หม้อ

กรับพวง

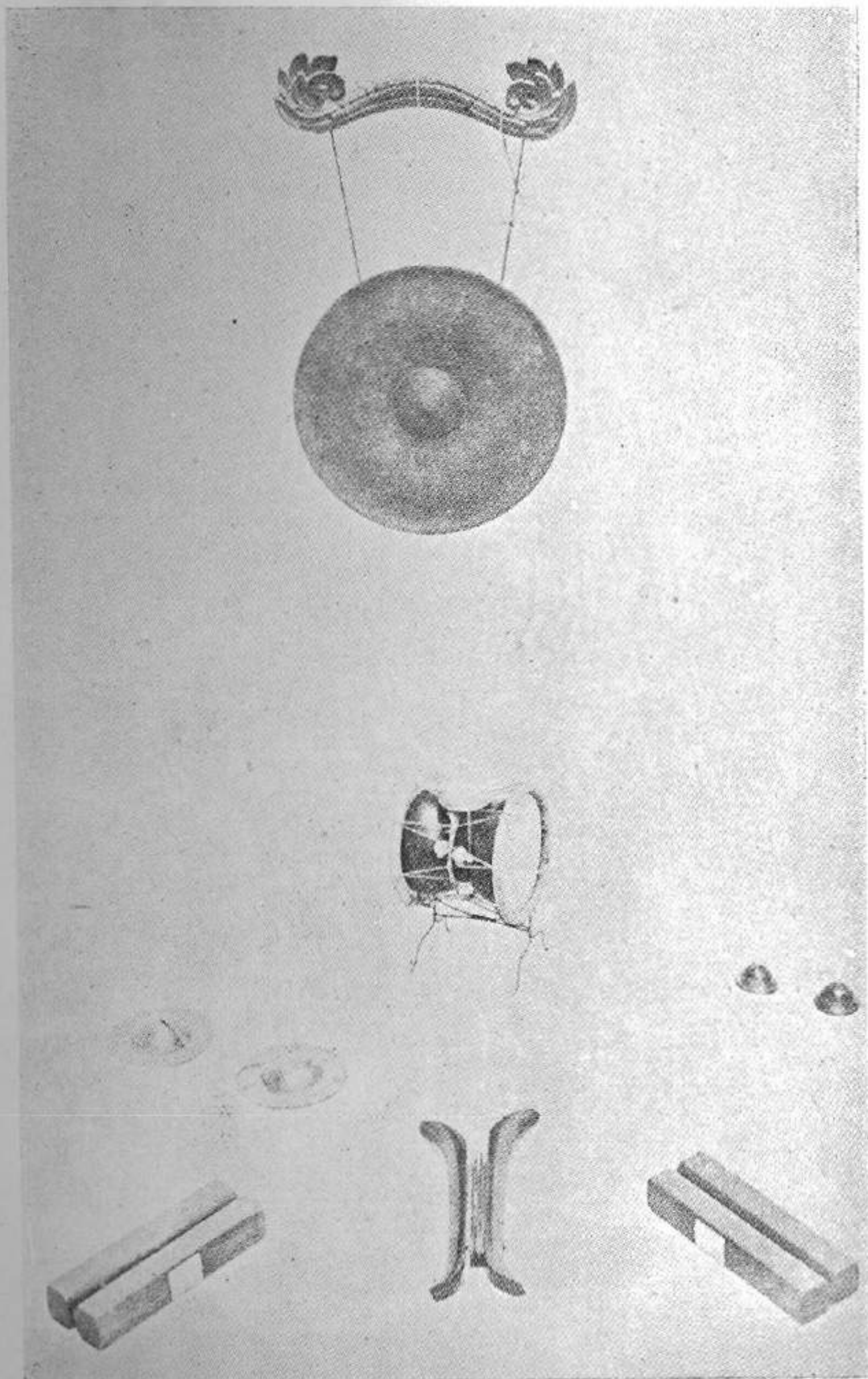

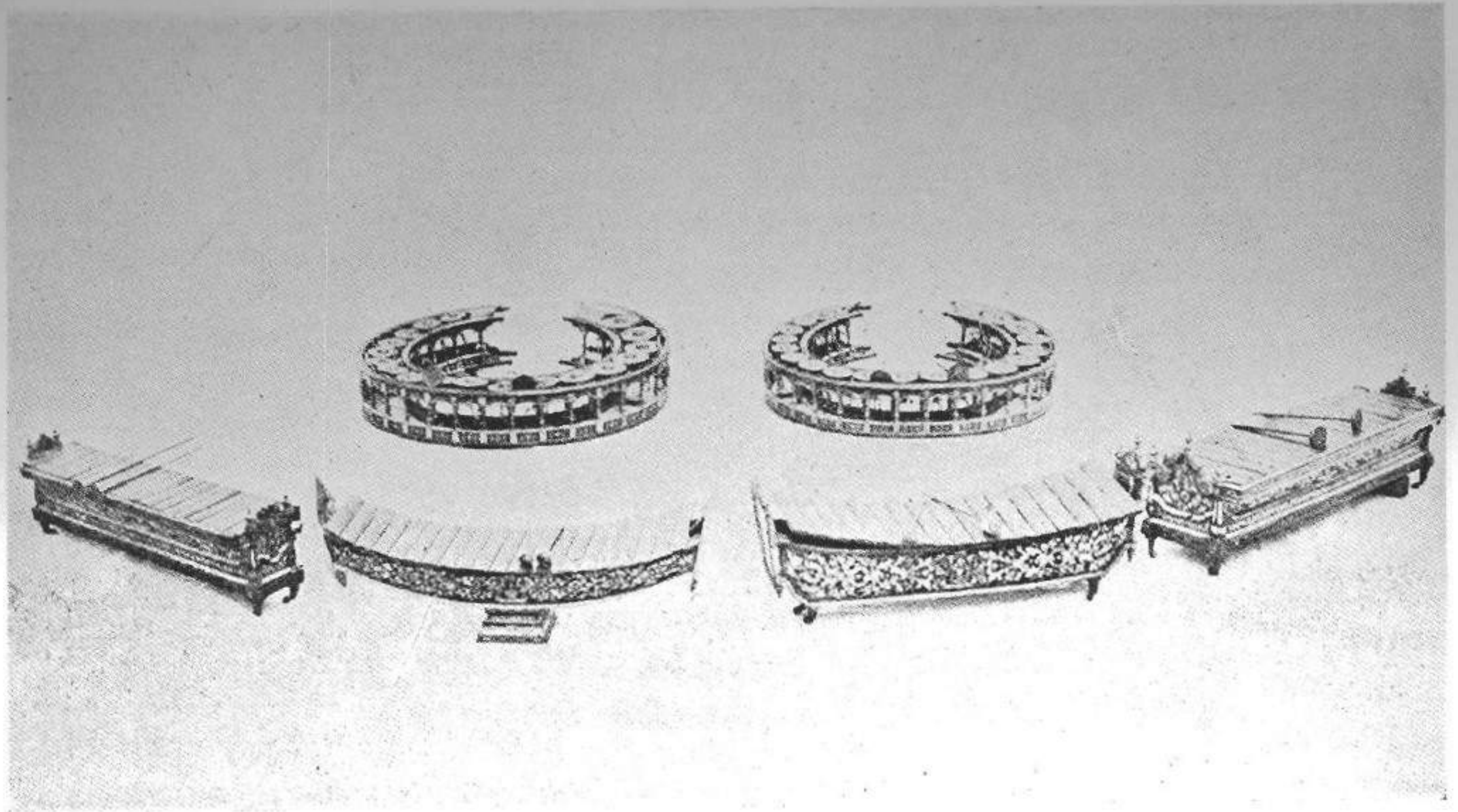
กรับเสภา

กรับเสภา

(แถวบน)

(แถวล่าง) ระนาดทอง

ฆ้องวงใหญ่

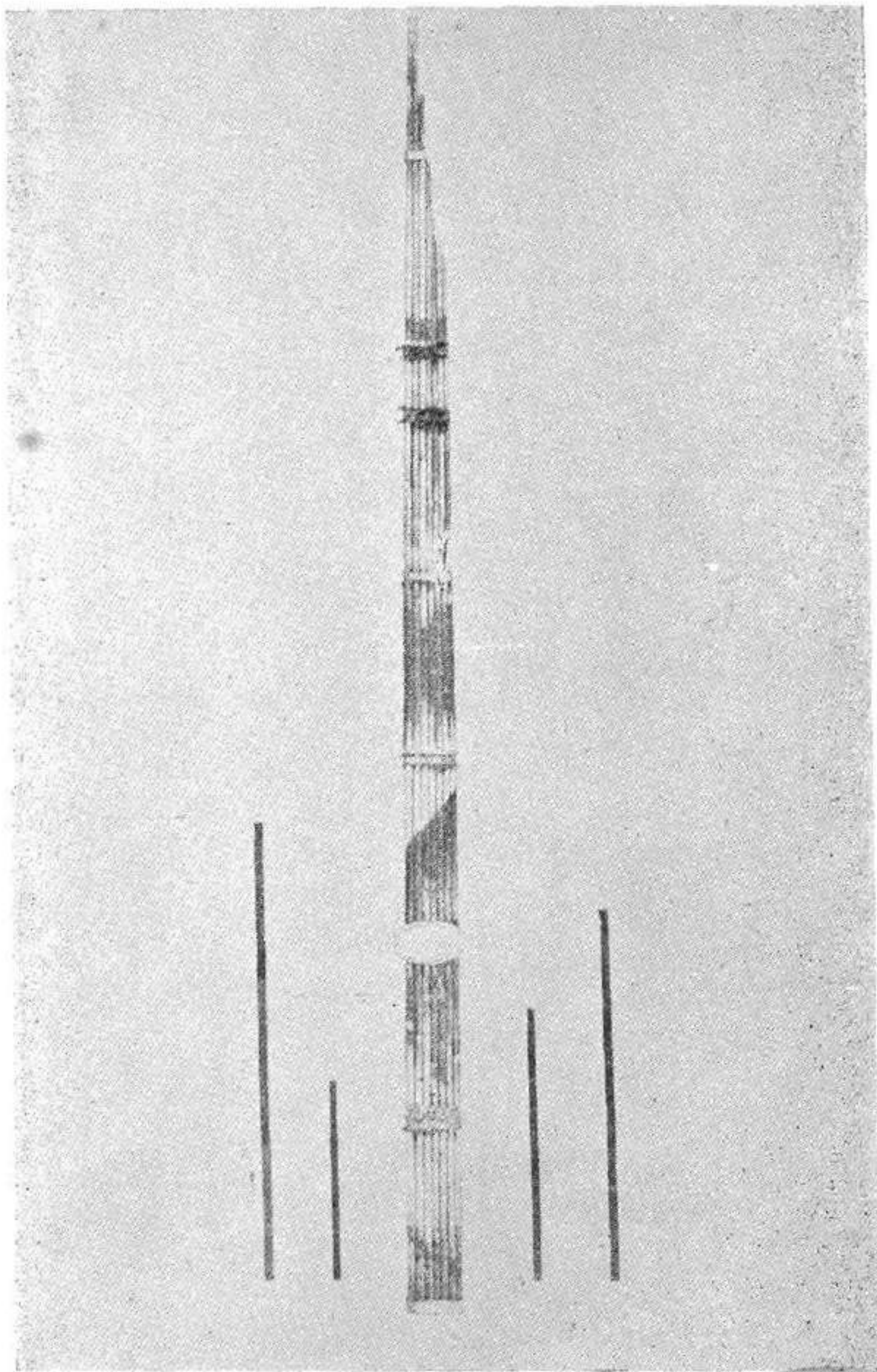
ระนาดเอก

ฆ้องวงเล็ก

ระนาดทุ้ม

ระนาดเหล็ก

(กลาง)

แกน

(๒ ข้าง) ขลุ่ยซอ ๔ เคา
013107

-7.FEB.1977

